

Mitteametlik tõlge: Riigikohus

Strasbourg, 19. november 2010

CCJE(2010)2 Lõplik

**EUROOPA KOHTUNIKE KONSULTATIIVNÕUKOGU
(CCJE)**

**ARVAMUS NR 13 (2010) KOHTUNIKE ROLLI KOHTA
KOHTUOTSUSTE TÄITMISEL**

I. Sissejuhatus

1. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee tegi Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogule (edaspidi: CCJE) ülesandeks võtta 2010. aastal vastu arvamus „kohtunike rolli kohta seoses riigi muude ülesannete ja kohtuotsuste täitmise muude teguritega“¹.
2. CCJE on koostanud käesoleva arvamuse 34 liikmesriigi poolt küsimustikule antud vastuste alusel. Peaaegu kõikide liikmesriikide vastustes tuuakse välja, et kohtuotsuste tõhusal ja nõuetekohasel täitmisel esineb tõsiseid takistusi. Need takistused kerkivad esile tsiviil-, haldus- ja kriminaalasjade puhul. Tsiviil- ja haldusasjade kohta mainivad liikmesriigid eelkõige täitemenetluse keerukust ja maksumust. Kriminaalasjade kohta mainivad liikmesriigid näiteks nõuetele mittevastavaid vanglatingimusi ja hoolimatust karistuste täideviimisel.
3. Käesolev arvamus pakub välja konkreetseid vahendid kohtunike rolli parandamiseks kohtuotsuste täitmisel ega käsitle täitemenetlust üldiselt.
4. Sellel eesmärgil uuritakse kohtunike rolli seoses nii tsiviil-, haldus- ja kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste kui ka rahvusvaheliste kohtute, eriti Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi: EIK) langetatud otsuste täitmisega.
5. Käesoleva arvamuse koostamiseks toetub CCJE Euroopa Nõukogu poolt vastu võetud dokumentidele, eriti alljärgnevatele:
 - Euroopa inimõiguste konventsioon (edaspidi: EIÕK), eriti artiklid 5, 6, 8 ja 13 ning protokoll nr 1 artikkel 1;
 - Interlakeni deklaratsioon Euroopa Inimõiguste Kohtu tuleviku teemalises kõrgetasemelisel konverentsil (19. veebruar 2010);
 - Ministrite Komitee soovitus osalisriikidele Rec(2003)16 haldus- ja kohtuotsuste täitmise kohta haldusõiguse valdkonnas;
 - Ministrite Komitee soovitus osalisriikidele Rec(2003)17 täitmise kohta;
 - Ministrite Komitee soovitus osalisriikidele Rec(2006)2 Euroopa vanglaeeskirjade kohta;
 - Ministrite Komitee soovitus osalisriikidele CM/Rec(2008)2 tõhusa riigisisese võimekuse tagamise kohta Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste kiireks täitmiseks;
 - CEPEJ raport „Euroopa kohtusüsteemid“ (2010);
 - „Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste täitmine Euroopas“ (CEPEJ uuringud nr 8);
 - CEPEJ soovitused, kuidas rakendada paremini Euroopa Nõukogu kehtivat soovitust täitmise kohta;
 - 3. aastaaruanne 2009 EIK otsuste täitmise järelevalve kohta;
 - isiku kaitse konventsioon (ETS nr 108);
 - inimõiguste voliniku arvamus „Kohtuotsuste puudulik täitmine õõnestab usku riikide õiglusesse“ (31. august 2009);
 - Euroopa Nõukogu konventsioonid karistuste täitmise ja väljaandmise kohta: väljaandmise Euroopa konventsioon (ETS nr 24) ja selle protokollid (ETS nr 86 ja 98), Euroopa Nõukogu karistusest tingimisi vabastatud või vangistusest tingimisi vabastatud süüdimõistetute järelevalve konventsioon (ETS nr 51), Euroopa Nõukogu konventsioon kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste rahvusvahelise kehtivuse kohta (ETS nr 70), Euroopa Nõukogu konventsioon süüdimõistetute ülevõtmise kohta (ETS nr 112) ja selle lisaprotokollid (ETS nr 167);

samuti EIK vastavale praktikale, eriti alljärgnevatele kohtuasjadele:

- Hornsby vs Kreeka (19. märts 1997, nr 18357/91);

¹ Vt CCJE 2010. a lähteülesanne, mille Ministrite Komitee kiitis heaks ministrite asetäitjate 1075. kohtumisel (20. jaanuar 2010).

- Burdov vs Venemaa nr 2 (15. jaanuar 2004, nr 33509/04);
- Akashev vs Venemaa (12. juuni 2008, nr 30616/05);
- Zielinski ja Pradal ja Gonzalez jt vs Prantsusmaa (28. oktoober 1999, nr 24846/94 jt);
- Cabourdin vs Prantsusmaa (11. aprill 2006, nr 60796/00);
- Immobiliare Saffi vs Itaalia (28. juuli 1999, GC nr 22774/93);
- Papon vs Prantsusmaa (25. juuli 2002, nr 54210/00);
- Annoni Di Gussola ja Desbordes ja Omer vs Prantsusmaa (14. november 2000, nr 31819/96, 33293/96).

II. Üldpõhimõtted

6. Täitmist peaks mõistma kui kohtuotsuste ja ka muude kohtulike ning mittekohtulike täitedokumentide jõustamist. See võib tähendada korraldust midagi teha, hoiduda millegi tegemisest või tasuda midagi vastavalt otsusele. See võib tähendada rahaliste karistuste või vangistuse määramist.
7. Siduva kohtuotsuse tõhus täitmine on õigusriigi põhielement. Oluline on tagada avalikkuse usaldus kohtusüsteemi volituste vastu. Kohtuvõimu sõltumatus ja õigus õiglasele kohtulikule arutamisele (EIÕK artikkel 6) on kasutud, kui otsust ei täideta.
8. Täitemenetlus tuleb kehtestada kooskõlas põhiõiguste ja -vabadustega (EIÕK artiklid 3, 5, 6, 8, 10 ja 11, andmekaitse jne).
9. Täitmisele kuuluv otsus peab asjassepuutuvate kohustuste ja õiguste määratlemisel olema täpne ja selge, et vältida mis tahes takistusi tõhusa täitmise käigus².
10. EIK otsustest nähtub, et mõnedel juhtudel on seadusandlik või täitevvõim üritanud mõjutada täitmist keeldumise, edasilükkamise või politsei abi mittekasutamise kaudu. Samuti on nad sekkunud pooleliolevatesse kohtuasjadesse, kehtestades sätteid, mis tihti tunnistatakse tagasiulatava või tõlgendatava olemusega olevaks, et muuta ühe või mitme kohtuasja oletatavat tulemust või kehtestada uusi vahendeid nende läbivaatamiseks³.
11. Otsuse täitmist ei tohi õõnestada välised mõjutused ei täitevvõimu ega seadusandja poolt tagasiulatava jõuga õigusaktide kehtestamisega.
12. EIÕK artiklis 6 ette nähtud „sõltumatu“ õigusemõistmise volitustega institutsiooni mõiste tähendab, et selle volitus teha siduv otsus ei pruugi kuuluda heakskiitmisele ega ratifitseerimisele või et otsuse sisu ei tohi muuta mittekohtulik asutus, sh riigipea.⁴ Seega peaksid kõik riigivõimu harud tagama, et õigusnorme, mis sätestavad kohtu sõltumatuse ja mis sisalduvad riikide põhiseadustes või kõrgeimates õigusaktides mõistetakse nii, et need nõuavad kohtuotsuste viivitamatut täitmist ilma teiste riigivõimude sekkumiseta, ainsa erandina amnestia ja armuandmine kriminaalasjades. Kohtuotsuste täitmise peatumine võib toimuda ainult muu kohtuotsusega.
13. Täitemenetluses ei tohiks olla mingeid edasilükkamisi, välja arvatud seaduses sätestatud alustel. Mis tahes edasilükkamine peaks sõltuma kohtuniku hinnangust.

² Vt Privalikhin vs Venemaa, 12. mai 2010. a kohtuotsus: EIK kinnitas taas kord, et otsustamiseks, kas täitmisega viivitamine oli mõistlik, hindab EIK täitemenetluse keerukust, taotleja ja ametiasutuste käitumist ning täitmise eseme olemust (vt ka Raylyan vs Venemaa, nr 22000/03, punkt 31, 15. veebruar 2007).

³ Vt nt Immobiliare Saffi vs Itaalia, 28. juuli 1999. a kohtuotsus, ja teised 156 kohtuasja vs Itaalia; Zielinski ja Pradal ja Gonzales jt vs Prantsusmaa, 28. oktoobri 1999. a kohtuotsus; Cabourdin vs Prantsusmaa, 11. aprilli 2006. a kohtuotsus.

⁴ Vt nt Van de Hurk vs Holland, 19. aprilli 1994. a kohtuotsus; Findlay vs Ühendkuningriik, 25. veebruari 1997. a kohtuotsus, eriti punkt 77.

14. Täitevasutustel ei tohiks olla õigust kohtuotsust vaidlustada või muuta selle tingimusi.
15. Kui otsuse täitmine on osapoole jaoks vajalik, peaks täitemenetlust olema kerge algatada. Vältima peaks mis tahes takistusi, nt liiga suurt maksumust.
16. Täitmine peaks olema kiire ja tõhus. Seega peab täitmise jaoks eraldama vajalikud rahasummad. Selged õiguslikud regulatsioonid peaksid kindlaks määrama kättesaadavad vahendid, vastutavad ametiasutused ja vahendite eraldamise korra.
17. Liikmesriigid peaksid sätestama kiirendatud ja edasilükkamatu täitemenetluse, kus viivitus võib põhjustada pöördumatut kahju (mõned perekonnaasjad, asjad, kus kostja on põgenenud, väljasaatmise asjad, varakahju oht jne).
18. Selleks et kohtunikud saaksid oma ülesandeid täita, peaks kohtusüsteemile andma alljärgnevad täitmisega seotud volitused:
 - apellatsioonkaebus kohtunikule, kui asjakohased asutused ei algata täitemenetlust või viivitavad sellega; kohtuniku peaks kaasama ka siis, kui tegemist on osapoolte põhiõigustega; kohtunikul peaks kõikidel juhtudel olema õigus mõista välja üksnes hüvitis;
 - apellatsioonkaebus või kaebus kohtunikule, kui täitemenetluses esineb mis tahes kuritarvitamist;
 - apellatsioonkaebus kohtunikule, et lahendada täitmist käsitlev kohtuvaidlus ning et anda riigiasutustele ja muudele asjakohastele asutustele korraldusi otsuste täitmiseks; lõppastmes peaks olema kohtuniku ülesanne kasutada kõiki võimalikke viise täitmise tagamiseks;
 - kolmandate osapoolte ja perekonnaliikmete, sh laste õiguste ja huvide tuvastamine ning nende arvestamine.
19. Mõnedes süsteemides võib osapooli sundida kohtuotsuste järgimiseks kaudsete sunnivahenditega, nt määrares trahve või kehtestades õigusnorme, millele vastavalt võib otsuse täitmisest keeldumise korral esitada kriminaalsüüdistuse. CCJE arvates on sellised kaudsed sunnivahendid, mis peaksid igal juhul olema sätestatud seaduses ja heaks kiidetud kohtuniku poolt nii otsuse tegemisel kui ka hiljem, eriti olulised täitmise tagamiseks edasilükkamatutes asjades, asjades, milles konkreetset täitmist ei saa asendada samaväärse täitmisega ning perekonnaasjades, milles sunni kasutamine võib kahjustada laste huve. Silmas pidades kaudsete sunnivahenditega seonduvaid eeliseid soovib CCJE, et kohtud tagaksid selliste heastamisvahendite laialdaseima kasutuse, mis võimaldaksid enamikel juhtudel viivitamatut täitmist.
20. CCJE arvates peaks täitekuludele kohaldama läbipaistvat regulatsiooni, mis on eelistatult seadusandliku olemusega. Lõivude summa juures peaks arvesse võtma selle tegevuse olemust, mida nõutakse täitevasutustelt, ja mitte ilmingimata proportsionaalselt nõude väärtusega. Vaidluse korral peaks kulud hindama kohus.
21. Õiguskaitsele ligipääsu tagamiseks peaks pakkuma kaebajatele, kes ei suuda täitekulusid tasuda, alternatiivset õigusabi või rahastamisvõimalusi (avalikest vahenditest või kulude vähendamise kaudu).
22. Selleks et täitmine oleks kooskõlas õigusriigi põhimõttega, on väga oluline, et täitmist puudutavad andmed sisalduksid õiguskaitse hindamise süsteemides ja informatsioonis kohtusüsteemide kohta, mis on tehtud kättesaadavaks kohtusse pöördujatele, avalikkusele ja meediale, nagu on soovitatud CCJE arvamuses nr 6 (osad A ja C).
23. CCJE soovib, et kohtunike nõukogu või mis tahes muu sõltumatu asutus avaldaks regulaarselt aruande täitmise tõhususe kohta, hõlmates andmeid viivituste ja nende

põhjuste kohta, ning samuti erinevate täitemetodite kohta. Spetsiaalne jaotis peaks käsitlema kohtuotsuste täitmist avalik-õiguslike üksuste vastu.

III. Kohtuniku roll kohtuotsuste täitmisel tsiviilasjades

24. Kohtuotsuse täitmiseks ei tohi vajalik olla täiesti uue menetluse algatamine ja täitemenetlused ei tohi võimaldada esialgse kohtuotsuse sisulise arutamise taasavamist. Kuid kohtunikul võib olla õigus täitmine peatada või edasi lükata, et võtta arvesse kohtuvaidluse osapooltega seonduvaid konkreetseid asjaolusid, nt rakendada EIÕK artiklit 8.
25. Kui soovitakse tagada õigusriigi põhimõtet ja kohtuvaidluse osapoolte usaldust kohtusüsteemi vastu, peavad täitetoimingud olema proportsionaalsed, õiglased ja tõhusad. Näiteks kostjate vara jälgimine ja arestimine peaks olema võimalikult tõhus, võttes arvesse inimõigusi, isikuandmete kaitset ja kohtuliku läbivaatamise vajadust puudutavaid sätteid.
26. Kui osapooled saavad vabalt oma õigusi kasutada ja nad jõuavad seadusliku kokkuleppeni täitmise kohta, siis ei tohiks ükski õigusnorm takistada selle kokkuleppe jõustumist.
27. Kontrollida tuleb andmekaitse põhiõiguse vastavust võimalusele kasutada täitemenetluse raames informatsiooni, mis sisaldub andmebaasides võlgnike varade kohta. Selleks on vaja vastava menetluse täpset õiguslikku regulatsiooni ja volitust kasutada seda andmebaasi eesmärgiga tagada tõhus ja täielik täitmine ning vältida mis tahes väärkasutust. Kõik riigiasutused, mis vastutavad tõhusaks täitmiseks vajaliku informatsiooni sisaldavate andmebaaside eest peaksid olema kohustatud edastama vastavat informatsiooni kohtutele.
28. Kostja varade kohta informatsiooni korduvkasutamine järgnevates menetlustes, milles sama kostja on osapooleks, peaks olema selge ja täpse õigusliku regulatsiooniga (sätetades andmete säilitamise täpsed tähtajad jne) ning kõik menetluslikud eeldused täitemenetluse algatamiseks peaksid olema kohaldatavad.

IV. Kohtuniku roll kohtuotsuste täitmisel haldusajades

29. CCJE arvates kohalduvad enamuse tsiviilasjades täitmist puudutavad põhimõtted „*mutatis mutandis*“ ka täitmisele haldusajades hoolimata sellest, kas täitmine on suunatud eraisiku või avalik-õigusliku institutsiooni vastu.
30. Siiski esinevad avalik-õiguslike üksuste vastu kohtuotsuste täitmisel mõningad erisused. Need võivad kerkida esile nii haldusõigust kui ka tsiviilõigust puudutavates vaidlustes.
31. Esiteks leiab CCJE, et õigusriigis on avalik-õiguslikud üksused eelkõige kohustatud austama kohtuotsuseid ning viima need kiiresti ellu „*ex officio*“. Ainuüksi mõte riigiorgani keeldumisest täita kohtuotsust õõnestab seaduse ülimuslikkuse kontseptsiooni.
32. Suur osa EIK-s lahendatavatest kohtuasjadest puudutab kohtuotsuste mittetäitmist riigiorganite poolt. Riik peaks austama tema vastu langetatud otsuseid viivitamata, nii et kaebaja ei peaks olema sunnitud kasutama täitemenetlust. EIK on korduvalt võtnud menetlusse hagnosisid kaebajatelt, kes ei ole selliseid menetlusi kasutanud või on olnud sunnitud neid kasutama, öeldes, et „isik, kelle kasuks on eduka kohtumenetluse

tulemusena langetatud täitmisele kuuluv otsus riigi vastu ei tohi olla sunnitud appi võtma täitemenetlust vastava kohtuotsuse elluviimiseks⁵.

33. Kui on vaja appi võtta sundtäitmine, peaksid riigid tagama, et nende riigisiseseid õigusaktid võimaldavad esitada kriminaal- ja distsiplinaarsüüdistust ametnike vastu, kes on vastutavad täitmisest keeldumise või sellega viivitamise eest, ning samuti seada kahtluse alla nende tsiviilvastutus.
34. Riik peaks nõudma nendelt ametnikelt täitmisest keeldumise või sellega viivitamise tõttu kantud täiendavate kulude hüvitamist. Riigiametnike aktid, millega täitmist viivitatakse või sellest keeldutakse peaksid alati alluma tõhusale kohtulikule läbivaatamisele.
35. Seadusandlik sekkumine pooleliolevasse täitmisse on lubamatu eelkõige juhul, kui võlglane on avalik-õiguslik üksus.
36. Pädevad peaksid olema samad täitevasutused, mis viivad ellu täitemenetlust eraõiguslike asutuste vastu ning rakendama peaks samu menetluspõhimõtteid. Kohtunikele ei tohiks seada piiranguid samade õigusnormide rakendamisel ning tõhusa hüvitise tagamisel viivituste eest täitemenetluses (indekseerimine, viivis tavaliselt rakendatavas ulatuses, erihüvitis, muud karistused)⁶.
37. Kohtuotsused, mis puudutavad haldusasutuse otsust, millega keeldutakse välismaalasele õiguse andmisest viibida riigi territooriumil seonduvad sageli küsimusega, kas välismaalast võib välja saata. Siinkohal tähendab väljasaatmine selle asutuse otsuse täitmist. CCJE leiab, et tõhusa kohtuliku läbivaatamise tagamiseks ei tohiks riigid takistada kohtutel uurida väljasaatmise lubatavust oma lõplikus või vaheotsuses seoses haldusasutuse poolt vastu võetud aktiga.

V. Kohtuniku roll kohtuotsuste täitmisel kriminaalajades

38. Kriminaalajades nõuab õigusriigi austamine kriminaalsanktsioonide või -karistuste täielikku täideviimist hoolimata mõistetud karistuse iseloomust. Seega peaksid liikmesriigid hoiduma kujundamast poliitikaid, mille tagajärjeks on väiksemad karistused, mida tegelikult ei pöörata täitmisele kas eelarvelistel põhjustel, ruumi kitsikuse tõttu vanglas või otstarbekuse kaalutlustel. Selle tulemusena õõnestatakse kohtuotsuste langetajate autoriteedi ja seeläbi ka õigusriiki.
39. Karistus võib olla vangistuse, trahvi või muu sanktsiooni kujul (nt juhtimisõiguse äravõtmine, keeld töötada teatud erialal jne). Üldiselt ei ole selliste sanktsioonide tegelik elluviimine kohtuniku diskretsiooni küsimus, vaid kuulub prokuröride, politseiasutuste või mis tahes asjakohase haldusasutuse pädevusse. Kohtunik või muu pädev asutus võib vastava kohustuse täitmise panna ametnikele, nt kohtutäituritele. Igal juhul on selliste

⁵ Vt Koltsov vs Venemaa, 24. veebruari 2005. a kohtuotsus, punkt 16; vt ka Petrushko vs Venemaa, 24. veebruari 2005. a kohtuotsus, punkt 18; Metaxas vs Kreeka, 27. mai 2004. a kohtuotsus, punkt 19.

⁶ Sellise hüvitise nõue tuleneb otse EIÕK-st (eriti protokoll nr 1 artikkel 1). Vastavalt EIK-le ei saa pelka asjaolu, et ametiasutused täitsid kohtuotsuseid käsitada kui taotlejal tema konventsioonijärgse kannatu staatuse automaatset äravõtmist, kui ei pakutud piisavat hüvitist menetluses tekkinud viivituse eest (vt nt Petrushko vs Venemaa, 24. veebruari 2005. a kohtuotsus, punkt 15). Pärast viivitust lõpuks makstud piisav hüvitis peab arvestama erinevaid asjaolusid, pidades silmas hüvitist võlausaldajale maksmisele kuuluva ja tegelikult makstud summa vahe eest ning hüvitist kasutusvõimaluse vähenemise eest (vt nt Akkus vs Türgi, 9. juuli 1997. a kohtuotsus; Angelov vs Bulgaaria, 22. aprilli 2004. a kohtuotsus; Eko-Elda Avee vs Kreeka, 9. märtsi 2006. a kohtuotsus). Hüvitist võib nõuda ka mittemateriaalse kahju eest (vt nt Sandor vs Rumeenia, 24. märtsi 2005. a kohtuotsus). Riigivastutuse puudumist viivituse eest nende erinevate piirangute alusel ei saa õigustada põhjendusega, et ei ole võimalik tuvastada ametiasutuste mis tahes *culpa* või süü (vt Solodyuk vs Venemaa, 12. juuli 2005. a kohtuotsus, punkt 16).

volituste kasutamisel ja karistusmeetmete rakendamisel otsene mõju individuaalsetele õigustele. Kohtuniku roll on selliste õiguste kaitsmine ja tagamine täitmisele kuuluvate kohtuotsuste raamistikus.

40. Vangistust võib vaadelda kahest erinevast vaatepunktist. Esimene seostub karistuse täitmise viisiga, nimelt elluviimise kestuse ja laadiga, mis võib sisaldada küsimusi nagu karistusest vabastamine, karistusest tingimisi vabastamine, piiratud arest või tinglik vabastamine kohtu järelevalvel või elektroonilise jälgimisega. Teine seostub vangistuse füüsiliste või psühholoogiliste tingimuste või mõjuga, millest võivad tõusetuda küsimused seoses aresti enda või aresti tingimuste seaduslikkusega.
41. Mõnedes liikmesriikides võivad karistuse täitmise viisi valik kuuluda kohtunike ülesannete hulka. Teistes liikmesriikides kuulub see kriminaalhooldusnõukogu või muu haldusasutuse pädevusse. Mõlemal juhul peab selliste meetmete rakendamine toimuma õiglasel menetluses ning alluma kohtulikule järelevalvele ja läbivaatamisele.
42. Mis tahes muutuse vastu aresti olemuses või asukohas, nt psühhiaatrikliinikusse paigutamine vangil vaimse tervises seisundi tõttu, peab olema võimalik esitada apellatsioonkaebus või see peab alluma kohtulikule läbivaatamisele.
43. Mis tahes olemusega vabaduse võtmine peab alati olema kooskõlas EIÕK artiklitega 3 ja 8. Politseiasutuse poolt arretereeritud isikut või süüdimõistetud vangil ei tohi mis tahes ajal kohelda ebainimlikult ega alandavalt. Inimväärikust tuleb aresti jooksul kaitsta kogu aeg. Täitma peab ka EIÕK artikli 8 lõikes 1 sätestatud tingimusi (era- ja perekonnaelu austamine), mis on piiratud EIÕK artikli 8 lõikega 2 (võimude sekkumise võimalus). Nende õiguste ja garantiide kaitsmine on kohtuniku ülesanne vastavalt igas liikmesriigis sätestatule.
44. Mõnedes liikmesriikides teostab kohtunik *ex officio* järelevalvet vanglatingimuste üle. Teistes liikmesriikides puudub kohtunikel *ex officio* pädevus selles valdkonnas. Hoolimata kehtivast süsteemist peaksid iga liikmesriigi õigusaktid võimaldama süüdimõistetud isikul, tema kaitsjal ja samuti süüdistajal pöörduda kohtusse, kui aresti tingimused rikuvad EIÕK artiklitega 3 ja 8 tagatud põhiõigusi. Samuti peaksid need õigusaktid sätestama mehhanismid, mis võimaldavad sõltumatutel haldusasutustel teostada järelevalvet vanglatingimuste üle ja pöörduda vajadusel EIK-sse.
45. Kontakt kohtuniku ja täitevasutuse (justiitsministeerium, vanglaasutus, sotsiaalhoolekandetasutus, vangla direktorid) vahel on üldjuhul piiratud vaidlusaluste täitmist puudutavate küsimustega – juhtudel, kui selliseid asutusi küsitatakse aresti tingimuste või karistuse elluviimise viiside kohta ja kui neil palutakse avaldada arvamust karistuse elluviimise kohta. Kõikidel juhtudel peab kohtunik võtma kõik meetmed, et asutused annaksid talle vajalikku informatsiooni. Samuti peavad need asutused andma vastavat informatsiooni mis tahes asjakohast küsimust vaidlustavale poolele.
46. Vabadust mitte võtvad karistused võivad avaldada mõju varale (nt trahvid, konfiskeerimine või äri sulgemine) või isiklikele õigustele (nt teatud õiguste kasutamise keeld, juhtimisõiguse äravõtmine). Kõik sellised küsimused võivad esile kutsuda õiguslikke probleeme. Süüdimõistetud isikul peab olema võimalik pöörduda kohtuniku poole ja paluda tal sellest tulenev mis tahes vaidlus läbi vaadata.
47. Samuti on vaja tagada, et karistuste täitmise eest vastutavatel kohtunikel oleks erialane väljaõpe, mis võimaldaks neil selgelt aru saada kõne all oleva küsimuse mis tahes õiguslikust, tehnilisest, sotsiaalsest ja inimlikust mõõtmest. Vastav väljaõpe tuleb välja töötada koosmõjus kõikide elluviimise kaasatud asutuste ja talitustega, sh kohtunikud,

prokurörid, ministeeriumi ametnikud, vanglatöötajad ja -administratsioon, karistusinstituutide direktorid, samuti sotsiaaltöötajad, advokaadid jt.

VI. Kohtunike roll täitmisel rahvusvahelisel tasandil

1. Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste järgimine

48. Oma arvamuses nr 9 avaldas CCJE oma seisukohad kohtuniku rolli kohta seoses rahvusvahelise kohtupraktika, eriti EIK praktika järgimisega. EIK on märkimisväärses ulatuses täpsustanud, kuidas peaks kohtunik järgima EIK praktikat.
49. Kui EIK on kohustanud riiki maksma hüvitist, peaks võlausaldajal EIK otsuse mittetäitmise korral olema õigus nõuda täitmist siseriiklikult kohtunikult, ilma piiramata meetmeid, mida saaks võtta riigiüleasel tasandil.

2. Rahvusvaheline koostöö ja piiriülene täitmine

50. Ajal, mil õiguskaitset iseloomustab kasvav mobiilsus ja rahvusvahelise kaubanduse arenemine, peaks esmatähtis olema Euroopa kodanike ühise õiguskaitse valdkonna arendamine ja edendamine, kõrvaldades kõik takistused nende õiguste teostamisel. Seega peab kohtuotsuseid tunnustama ja täitma liikmesriikide vahel takistusteta.
51. Vastastikuse usalduse ja tunnustamise põhimõtted on Euroopa õiguskeskkonna nurgakivid, austades riiklike süsteemide mitmekesisust. Vastastikune tunnustamine tähendab, et siseriiklikul tasandil tehtud otsustel on mõju teistes liikmesriikides, eriti nende õigussüsteemides. Seega on oluline suurendada kokkupuuteid juristide vahel. Nende erinevad võrgustikud peaksid end tugevdama ja ümber korraldama ning nad peaksid oma tegevuse kooskõlastama.
52. Kõikidele kohtunikele ja süüdistajatele peaks korraldama süstemaatilist üleeuroopalist väljaõpet ning nad peaksid osalema koolitustel teistes riikides. Lisaks peaks arendama kaugõppeprogramme (e-õpe) ja töötama välja ühiseid koolitusmaterjale, et anda juristidele juhtnööre, kuidas käsitleda Euroopa mehhanisme (suhted EIK-ga, Euroopa Kohtuga, vastastikuse tunnustamise ja õigusosalase koostöö rakendamine, võrdlev õigus jne).

a. Tsiviil- ja haldusajades

53. Tsiviilkohtumenetluses peaks otsuseid täitma otse ja ilma muude vahemeetmeteta. Seega peab teatud tsiviil- ja äriasjades langetatud otsustest välisriigi kohtuotsuse tunnustamise klausli kõrvaldamisele lähenema tasapisi ning ettevaatlikult.
54. Menetluste läbiviimise kiirust ja kohtuotsuste täitmise tõhusust peaks parandama täiustatud rahvusvaheliste lepingutega seoses ajutiste meetmete ja ettevaatusabinõude võtmise ja täitmisega.
55. Lisaks võiks vastastikust tunnustamist laiendada valdkondadesse, mis ei ole Euroopa õigusega veel hõlmatud ja mis on olulise tähtsusega igapäevases elus, nt pärandid ja testamendid, abieluvararežiimid ja paaride lahkuminekute materiaalsed tagajärjed.

b. Kriminaalajades

56. Kriminaalajades hõlmab rahvusvaheline koostöö mitmeid valdkondi. Näidetena võib tuua teises riigis tehtud kohtuotsusega määratud karistuse kandmise päritoluriigis,

väljaandmistaotlused, Euroopa vahistamismääruse, kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise kriminaalasjades, õiguslase koostöö jne.

57. Välisriigi kohtuotsuse täitmine toimub riikidevahelise konventsiooni alusel ning see põhineb vastastikusel usaldusel kummagi kohtusüsteemi vastu. Selle riigi kohtunik, kus täitmine toimub, peab austama seda usaldust. Seega ei tohi see kohtunik päritoluriigi kohtuniku otsust muuta ega vaidlustada. Ta ei tohi keelduda vastava kohtuotsuse elluviimisest muul alusel kui sellel, mis on sätestatud täitmise elluviimise riigi ja päritoluriigi vahel sõlmitud konventsioonis või kui otsus on vastuolus puudutatud isiku põhiõigustega.
58. Süüdimõistetute ülevõtmise valdkonnas aga võib kohtunik kohandada välisriigi kohtuniku kuulutatud karistust, kui vastav võimalus on olemas puudutatud riikide vahel sõlmitud konventsiooni alusel.

VII. Järeldused

A. Siduva kohtuotsuse tõhus täitmine on õigusriigi põhielement. Oluline on tagada avalikkuse usaldus kohtusüsteemi volituste vastu. Kohtuvõimu sõltumatus ja õigus õiglasele kohtulikule arutamisele on kasutatud, kui otsust ei täideta.

B. Euroopa inimõiguste kaitse konventsiooni artiklis 6 ette nähtud „sõltumatu“ õigusemõistmise volitustega institutsiooni mõiste tähendab, et selle volitus teha siduv otsus ei pruugi kuuluda heakskiitmisele ega ratifitseerimisele või et otsuse sisu ei tohi muuta mittekohtulik asutus, sh riigipea.

C. Kõik riigivõimu harud peaksid tagama, et õigusnorme, mis sätestavad kohtu sõltumatuse ja mis sisalduvad riikide põhiseadustes või kõrgeimates õigusaktides mõistetakse nii, et need nõuavad kohtuotsuste viivitamatut täitmist ilma teiste riigivõimude sekkumiseta, ainsa erandina amnestia ja armuandmine kriminaalasjades. Kohtuotsuste täitmise peatumine võib toimuda ainult muu kohtuotsusega.

D. Täitemenetluses ei tohiks olla mingeid edasilükkamisi, välja arvatud seaduses sätestatud alustel. Mis tahes edasilükkumine peaks sõltuma kohtuniku hinnangust. Täitevasutustel ei tohiks olla õigust kohtuotsust vaidlustada või muuta selle tingimusi.

E. Kriminaalasjades peaksid riigid hoiduma kujundamast poliitikat, mille tagajärjeks on väiksemad karistused, mida tegelikult täitmisele ei pöörata.

F. CCJE leiab, et õigusriigis on avalik-õiguslikud üksused eelkõige kohustatud austama kohtuotsuseid ning viima need kiiresti ellu „*ex officio*“. Ainuüksi mõte riigiorgani keeldumisest täita kohtuotsust õõnestab seaduse ülimuslikkuse kontseptsiooni.

G. Täitmine peaks olema õiglane, kiire, tõhus ja proportsionaalne.

H. Pooltel peaks olema võimalik alata täitemenetlust kerge vaevaga. Vältima peaks mis tahes takistusi, nt liiga suurt maksumust.

I. Kõik täitemenetlused peavad olema kooskõlas EIK ja rahvusvaheliste dokumentide poolt tunnustatud põhiõiguste ja -vabadustega.

J. Vabaduse võtmine peab olema kooskõlas EIÕK artiklitega 3 ja 8 kaitstud õigustega, pidades silmas artikli 8 lõikes 2 sätestatud piiranguid. Nende õiguste kaitsmine on kohtuniku ülesanne.

K. Hoolimata sellest, kas karistuse täitmise viisid kuuluvad kohtuniku, kriminaalhooldusnõukogu või haldusasutuse pädevusse, peab selliste meetmete rakendamine toimuma õiglasel menetluses ning alluma kohtulikule järelevalvele ja läbivaatamisele.

L. Vastastikuse usalduse ja tunnustamise põhimõtted on Euroopa õiguskeskkonna nurgakivid. Vastastikune tunnustamine tähendab, et siseriiklikul tasandil tehtud otsustel on mõju teistes liikmesriikides, eriti nende õigussüsteemides. Seega on oluline suurendada kokkupuuteid juristide vahel. Nende erinevad võrgustikud peaksid end tugevdama ja ümber korraldama ning nad peaksid kooskõlastama üksteisega.

M. CCJE soovib, et kohtunike nõukogud või muu asjakohane sõltumatu organ avaldaks aruande täitmise tõhususe kohta. Eraldi jaotis peaks käsitlema kohtuotsuste täitmist avalik-õiguslike üksuste vastu.